

PERE VIRGILI

Un instant de lucidesa abans del final

JOAN GARÍ

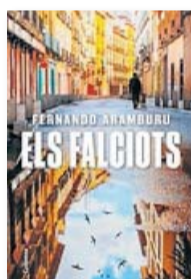
Abans de *Los venecijos* –traduïda al català com *Els falciots*– havia llegit dos llibres de l'escriptor basc Fernando Aramburu:

el conjunt de relats *Los peces de la amargura* i l'aclamada novel·la *Patricia*. Ambdós volums tracten de les conseqüències que va comportar l'actuació violenta de l'organització ETA. Les seues pàgines em van confirmar que em trobava al davant d'un escriptor de raça, capaç de transmetre la subtilitat de les emocions i el dolor provocat per l'activitat terrorista amb un poderós estil literari. Amb aquesta nova novel·la he confir-

mat el diagnòstic. Aramburu hi sembla en el seu millor moment, amb una prosa madura dotada de la transparència i la senzillesa que tot escriptor busca i que amb sort troba al final d'una llarga trajectòria.

Un professor desesperat

L'argument de la nova novel·la d'Aramburu es resumeix fàcilment: un professor d'institut arriba a l'edat en què va morir son pare, ja superats els cinquanta anys. Llavors s'adona que la seua vida no mereix una continuació: ha fracassat en el matrimoni, el seu únic fill és un okupa de poques llums, la professió ja no li proporciona cap satisfacció, sa mare té Alzheimer... Llavors idea un

ELS FALCIOTS
FERNANDO ARAMBURU
COLUMNA / TUSQUETS
TRAD. CRISTINA SALA / JORDI BOIXADÓS / NÚRIA PARÉS
702 PÀG. / 22,90 €

final planificat: al cap d'un any se suïcidarà. De manera perfectament estudiada, comença a orientar tota la seua activitat vital cap a aquest propòsit. I consigna les vivències consegüents per escrit.

Aramburu ha trobat brillantment, en la figura d'un profe d'institut, la criatura perfecta per fer creïble la seua argumentació. Al cap i a la fi, les aules de secundària són avui dia un terreny adobat per a tota mena de desesperacions i crits d'alarma. Els oficinants d'una professió antigament noble s'han vist convertits –se'ls hi ha impel·lit– en un transsumpte de psicòleg, policia, assistent social, pallaso i acomodador, atents bàsicament al bon ordre i correcte aparcament

dels adolescents als seus llocs de combat, sense gaires esperances de poder explicar un temari que cada vegada s'aprima i es ludifica més. No és estrany, doncs, que Toni, el protagonista d'*Els falciots*, considere que el seu paper vital i professional ja no dona més de si. Conserva, això sí, un darrer amic, Patachula (supervivent dels atemptats islamistes a Madrid de l'11 de març del 2004), la complicitat amb el qual s'estén fins i tot a la idea de posar un final programat a una vida miserable. És Patachula qui li recorda a Toni la frase de Camus: "Només hi ha un problema filosòfic autènticament seriós: el suïcidi". Però Toni no n'està convençut: "i Però *eso faltaba* –s'exclama–: *suicidarme porque no cuadran las partes de un si-logismo!*" És també Patachula el qui proporciona a l'atribolat protagonista una de les poques alegries que conservarà: Tina, la *love doll* amb qui es rescabalarà del mal regust de boca que li va deixar la seua ex, Amalia. La nina de plaer dota les pàgines del llibre d'un moment berlanguià de bona llei, entre la tendresa humorística i la profunda incorrecció política. I ho aprofitaré per dir, per cert, que *Tamaño natural* sempre m'ha semblat un dels films més desaprovechats del mestre Berlanga.

Cal afegir, però, que una altra dona –Águeda, una antiga nòvia– apareix en la vida de Toni en el moment en què es disposa a culminar els seus plans luctuosos en plenes facultats intel·lectuals i desbordant de salut ("*gravemente sano*", com escriu ell mateix). Haurem d'estar atents a les conseqüències que tindrà la presència d'Águeda en la recta final del protagonista.

En el fons, *Els falciots* és un retrat immisericable de la mitjana edat, aquella que et sorprèn després del divorci, de la mort dels pares, de l'emancipació dels fills i de l'irrevocable escepticisme polític, i tot just abans de la decrepitud corporal definitiva, dels últims i trèmuls orgasmes, del marasme general de la vellesa i de la convicció profunda que la vida ha sigut una broma de mal gust. ♦♦

L'escola que forma els líders del futur

DAVID VIDAL CASTELL

En aquesta escola no s'hi aprèn res, només a ser obediència i mediocre, es lamentava el Jakob von Gunten de l'Institut Benjamenta, una escola imaginada per Robert Walser el 1908 on només s'ensenyaven les regles del mateix centre. Santiago López Petit parteix d'aquest relat clàssic, un dels favorits de Kafka, per imaginar l'Escola de la Vida a la seva primera novel·la. Del protagonista de *Tan a prop de la vida* no en sabem el nom, ni l'aparença, ni les manies, només que ha entrat en aquesta escola, una institució d'arquitectura futurista i distòpica que forma els alumnes (amb l'ajut d'un *hyperphone* que duen a tot arreu) per ser líders del futur i crear *addictes* a la vida, i on l'únic pecat que no es consent és passar desapercbut.

El text demana una lectura minuciosa, llapis en mà, perquè la prosa de Santiago López Petit, filòsof vinculat al moviment obrer, una figura que ha crescut en àmbits col·lectius d'exploració filosòfica alternativa

L'anomenaran I –a cada alumne li correspon una lletra–, li ompliran el cap d'eslògans d'autoajuda ("No et fallis", "Pots ser el que desitges") i el sotmetran a proves que esdevenen tortures. En el camí, I no renuncia a exercir el dubte, i per això segueix la intuïció de lluitar contra el programa: llença l'*hyperphone* al vàter, esdevé un infiltrat que fa sabotatges. L'Escola de la Vida funciona com una al·legoria, un espai que produeix desitjos a gran escala, i que remet a l'imaginari que entén l'educació com una forma de domesticació.

El text demana una lectura minuciosa, llapis en mà, perquè la prosa de Santiago López Petit, filòsof vinculat al moviment obrer, una figura que ha crescut en àmbits col·lectius d'exploració filosòfica alternativa

com Espai en Blanc, autor de llibres que són referents, com *El infinito y la nada* (2003) o *Hijos de la noche* (2014), és un exercici d'escriptura exigent i, per cert, ben poc novel·lesc. *Tan a prop de la vida* segueix explorant el motiu filosòfic recurrent en López Petit del *voler viure*, i es resisteix a la lògica del relat. Manté, en canvi, el to d'assaig: la trama és mínima (una classe polèmica, una excursió prohibida, la discussió amb un company), els personatges són esquemàtics i els recursos compositius són mínims.

L'entorn acadèmic del relat, amb seminaris, conferències i debats, fa semblants les recurrents excursions filosòfiques, trufades d'aforismes. Aquests són el cor del text, i el lector els atresora com qui recull petits còdols que ar-

ACN

TAN A PROP DE LA VIDA
SANTIAGO LÓPEZ PETIT
RAIG VERD
192 PÀG. / 19 €

rossega el cabal d'un rierol. Amb tot, és cert que l'asèpsia analítica de la mateixa escola –els seus laboratoris blancs, la fredor emocional– es trasllada a l'exercici de la lectura, i es troben a faltar recursos que generin empatia amb el protagonista.

Construir una cosa diferent en el cor del mateix és impossible, diu el protagonista, i bé que ho sap López Petit, després del seu pas per la Facultat de Filosofia, "una torre d'ivori colpejada per un mar de merda". Tot sistema tancat està destinat a desaparèixer per l'augment de l'entropia: l'equilibri, doncs, és sinònim de mort. "Davant d'això tenim dues possibilitats –diu el narrador– si no ens volem convertir en una pedra que ronca: o bé portem el caos al cor de l'ordre per desfer-lo o competim com energúmens pel reconeixement". Per això I esdevé un infiltrat. "Pobres diables –diu–, sabeu moltes coses, però ¿sou capaços de creure en alguna?" ♦♦